

Arkadij Strugackij

Boris Strugackij

BANGOS SLOPINA VĖJĄ

Mokslinės fantastikos romanas ir apysaka

“Bangos slopina vėją” - trečiasis romanas apie Maksimą Kamererį. “Gyvenamoje saloje” ir “Vabalas skruzdėlyne” pradėta pasakoti įstabi šio žmogaus istorija artėja prie logiškos pabaigos...

Žmonija yra stebima tuo jau niekas neabejoja. Kas tie stebėtojai, ko jie iš mūsų nori? Atsakymą pateiks Maksimas Kamereris, “Kontaktų Komiteto” vadovas...

Iš rusų kalbos vertė IRMINA DOMEIKIENĖ
Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas"
380 tomas. Serija įkurta 1990m.

Аркадий Стругацкий, Борис Стругатский
ВОЛНЫ ГАСЯТ ВЕТЕР

Санкт-Петербург, СТАЛКЕР, 2000

Copyright © by Arkadij Strugackij, Boris Strugackij, 2000

Cover art copyright © Manchu, 2006

Vertimas į lietuvių kalbą © leidykla "Eridanas", 2006

Elektroninė versija © Knygute.lt, 2010

Turiny

Arkadij Strugackij

Boris Strugackij

BANGOS SLOPINA VĖJA

Andrej Pavluchin

JIE

Arkadij Strugackij Boris Strugackij **BANGOS SLOPINA VĖJĄ**

Suprasti - vadinasi, supaprastinti.

D. Strogovas

ĮVADAS

Mane vadina Maksimu Kamereriu. Man aštuoniasdešimt devyneri.

Kadaise, senų senovėje, perskaičiau keistą apysaką, kuri prasidėjo štai tokiu stiliumi. Atmenu, andai pagalvojau, kad jei man ateityje prisieis rašyti memuarus, pradėsiu juos būtent taip. Beje, tiesą sakant, šio teksto nevalia vadinti memuarais, o pradėti jį reiktų nuo vieno laiško, kurį gavau maždaug prieš metus.

Kamereri,

Jūs, be abejo, skaitėte plačiai nuskambėjusias "Penkias amžiaus biografijas". Kreipiuosi į jus su prašymu - padėkite man sužinoti, kas būtent slepiasi po P. Sorokos ir E. Brauno pseudonimais. Manding, jums seksis geriau nei

man.

M. Glumova

225 metų birželio 13. Novgorodas

Aš neatsakiau į tą laišką, nes man nepavyko sužinoti tikrųjų “Penkių amžiaus biografijų” autorių pavardžių. Tesužinojau, kad, kaip ir derėjo tikėtis, P. Soroka ir E. Braunas yra žinomi Kosminės istorijos tyrimo instituto (KITI) bendradarbiai, priklausantys “Liudenu” grupei.

Nesunkiai įsivaizdavau, ką patyrė Maja Toivovna Glumova, skaitydama P. Sorokos ir E. Brauno dėstomą sūnaus biografiją. Ir suvokiau privaląs pasipasakoti.

Aš parašiau šiuos atsiminimus.

Bešališko, o ypačiai jauno, skaitytojo požiūriu kalbama bus apie įvykius, kurie užbaigė visą kosminės žmonijos savimonės epochą ir, kaip atrodė iš pradžių, atvėrė visiškai naujas perspektyvas, anksčiau vertintas perdėm teoriškai. Aš buvau tų įvykių liudininkas, dalyvis, o kažkuria prasme netgi iniciatorius, tad visai nenuostabu, jog “Liudenu” grupė pastaraisiais metais užvertė mane atitinkamomis užklausomis, oficialiais bei neoficialiais prašymais ir priminimais apie pilietinę pareigą. Į “Liudenu”

grupės užduotis bei tikslus nuo pat pradžių žvelgiau su atjauta ir supratimu, tačiau niekada neslėpiau, kad jų sėkmės šansus vertinu skeptiškai. Be to, nėra maž neabejojau, kad mano turima asmeninė medžiaga bei duomenys nieku gyvu negali būti naudingi "Liudėnų" grupei, tad iki šiolei visokeriopa vengiau dalyvauti jų veikloje.

Bet štai dabar dėl veikiau asmeninių priežasčių galiausiai nusprendžiau iš naujo peržvelgti viską, ką žinojau apie pirmąsias Didžiojo Atradimo dienas, apie įvykius, sukėlusius karščiausias diskusijas, nuogaštavimus, jaudulius, nesutarimus, pasipiktinimus, o svarbiausia - didžiulę nuostabą. Žodžiu, nusprendžiau surinkti krūvon visus turimus duomenis apie tai, ką priimta vadinti Didžiuoju Atradimu, ir pasiūlyti visiems besidomintiems.

Perskaičiau paskutinę pastraipą ir suvokiau tuoju pat privalęs pataisyti pats save. Visų pirma, ketinu pateikti anaip tol ne viską, ką žinau. Kai kurie duomenys pernelyg specifinio pobūdžio, kad galėčiau juos dėstyti viešai. Kai kurių vardų neminėsiu etiniais sumetimais. Neminėsiu ir kai kurių specifinių savo tuometinės veiklos metodų - tik priminsiu, jog anais laikais dirbau Kontrolės Komisijoje (KONKOME-

2), vadovavau Ypatingų Nutikimų (YN) skyriui.

Antra, atvirai šnekant, 99-ųjų metų įvykiai buvo ne pirmosios, o atvirkščiai, paskutiniosios Didžiojo Atradimo dienos. Būtent dėl to jisai (Didysis Atradimas) nūnai liko perdėm istorinių tyrimų objektu. Bet, nepaisant visų mano pastangų ir įtikinėjimų, būtent šito, regis, nesupranta, o tiksliau - nenori suprasti "Liudenuų" grupės bendradarbiai. Beje, galimas daiktas, aš nebuvau pakankamai atkaklus. Metai jau nebe tie.

Be abejo, Toivo Glumovo asmenybė kelia ypatingą, netgi, sakyčiau, specialų "Liudenuų" grupės darbuotojų susidomėjimą. Suprantu juos ir todėl šiai figūrai savo prisiminimuose skyriau svarbiausią vietą.

Žinoma, ne tik dėl to ir ne tiek dėl to. Kad ir kaip prisiminčiau tas dienas, kad ir kas prikelėtų tuos prisiminimus, atminty visuomet iškyla Toivo Glumovas - regiu jo liesą, visuomet rimtą jauną veidą, viršum skaidrių pilkų akių pusiau nuleistas baltas ilgas blakstienas, girdžiu jo tarytum tyčiomis neskubrią šnektą, vėlei jaučiu nuo jo sklindantį nebylų, bejėgišką, tačiau nenumaldomą spaudimą, tarsi begarsį riksmą: "Na, ko gi tu? Kodėl nieko nedarai? Komanduok!" Ir atvirkščiai, tereikia dėl kokios

nors priežasties prisiminti Toivo Glumovą, ir akimoju, tarsi pažadinti grubiu spyriu, prabunda "pikti prisiminimų šunys" - visas anų dienų siaubas, visa anų dienų neviltis, visas anų dienų bejėgiškumas - siaubas, neviltis, bejėgiškumas, kuriuos anuomet patyriau aš vienas, nes dalytis jais neturėjau su kuo.

Siūlomų memuarų pagrindą sudaro dokumentai. Standartiniai mano inspektorių raportai-ataskaitos, o taip pat šioks toks oficialus susirašinėjimas, kurį pateikiu, mėgindamas išsamiau atkurti ano meto atmosferą. Tiesą sakant, priekabus ir kompetentingas tyrinėtojas be vargo pastebės, jog į prisiminimus neįtraukiau visos eilės dokumentų, tiesiogiai susijusių su byla, o be kai kurių įtrauktų dokumentų, regis, galima buvo ir apsieiti. Iš anksto atsakymas į tokį priekaištą pastebėsiu, jog medžiagą rinkau pagal tam tikrus principus, į katrų esmę gilintis nei noriu, nei ketinu.

Toliau. Nemenką teksto dalį sudaro skyriai-rekonstrukcijos. Tuos skyrius parašiau pats asmeniškai, atkurdamas scenas bei įvykius, kurių liudininkas nebuvo. Rekonstrukcijas atlikau remdamasis pasakojimais, fonoįrašais ir prisiminimais žmonių, dalyvavusių tose scenose bei įvykiuose, kaip antai: Asios, Toivo

Glumovo žmonos, jo kolegų, jo pažįstamų ir t. t. Suvokiu, kad šie skyriai nėra svarbūs "Liu-
denų" skyriaus darbuotojams, bet - ką padary-
si! - jie nepaprastai svarbūs man.

Ir galiausiai leidau sau mažumą atmiešti
memuarų tekstą asmeninėmis reminiscenci-
jomis, padedančiomis perprasti ne tiek anuo-
metinius įvykius, kiek anuometinį, penkiasde-
šimt aštuonerių sulaukusį, Maksimą Kamererį.
To žmogaus elgesys minimomis aplinkybėmis
netgi man, netgi dabar, prabėgus trisdešimt
vieneriems metams, atrodo ganėtinai įdo-
mus...

Kai galutinai apsisprendžiau rašyti šiuos pri-
siminimus, kilo klausimas: nuo ko pradėti?
Kaip ir kas davė pradžią Didžiajam Atradimui?

Tiesą sakant, visa tai prasidėjo prieš du am-
žius, kai Marso gelmėse netikėtai buvo aptik-
tas tuščias tunelių miestas iš gintarino: tuo-
met pirmąkart buvo ištartas žodis "Keliaunin-
kai". Tas teisybė. Bet pernelyg aptaku. Lygiai
taip sėkmingai galima būtų teigti, jog Didysis
Atradimas prasidėjo Didžiojo Sprogimo akimir-
ką.

Tai gal tuomet prieš penkiasdešimt metų?
"Pamestinukų" byla? Kai Keliauninkų proble-
ma pirmąkart įgavo tragiškumo atspalvį, kai

gimė ir pasklido kandas terminas-priekaištas "Sikorskio sindromas"? Netramdomos baimės dėl galimo Keliauninkų įsiveržimo kompleksas? Irgi teisybė. Ir kur kas arčiau reikalo... Bet aš tuomet dar nebuvo YN skyriaus viršininkas, o ir pats YN skyrius tuomet dar neegzistavo. Be to, šįsyk rašau visai ne Keliauninkų problemos istoriją.

Man visa tai prasidėjo 93-ųjų gegužę, kuomet aš, kaip ir visi visų KONKOMo-2 sektorių YN skyrių viršininkai, gavau informaciją apie nutikimą Tisoje (ne Tisos upėje, taikiai tekančioje per Vengriją ir Užkarpatę, o Tisos planetoje palei žvaigždę EH 63061, kurią visai neseniai aptiko vaikinai iš LPG). Įvykis buvo traktuojamas kaip netikėto ir nepaaiškintamo visų trijų plokščiakalnyje (pamiršau pavadinimą) išsilaipinusių tyrimų grupės narių pamišimo atvejis. Visiems trims ūmai pasidingojo, neva ryšys su centrine baze nutrauktas, neva apskritai nebėra jokio ryšio, tik su motininiu orbitiniu laivu, o motininio laivo automatas be perstojo transliuoja pranešimą, neva Žemę pražudė kažin koks kosminis kataklizmas, o visi Periferijos gyventojai išmirė nuo kažkokių nesuvokiamų epidemijų.

Visų smulkmenų jau nebeatmenu. Regis, du

grupės nariai mėgino nusižudyti ir galiausiai patraukė į dykumą - pasidavę nevilčiai bei nebematydami jokių tolesnės egzistencijos perspektyvų. Tačiau grupelės vadas pasirodė besąs tvirto būdo žmogus. Jis sukando dantis ir prisivertė gyventi - įteigęs sau, jog žmonija nėra žuvusi, tiesiog jis pats patyrė avariją ir liko amžiams atkirstas nuo gimtosios planetos. Vėliau vaikinai pasakojo, kad keturioliktąją tos pamišėliškos būties dieną jį aplankė kažin kas baltas ir pareiškė, neva jisai, vadas, garbingai įveikė pirmąjį išmėginimą turą ir yra priimtas kandidatu į Keliauninkų bendriją. Penkioliktąją dieną iš motininio laivo atskrido avarinė valtis, ir įtampa išsisklaidė. Pasitraukusieji į dykumą sėkmingai pargrįžo atgalios, visi liko sveiko proto, niekas nenukentėjo. Jų liudijimai sutapo iki smulkmenų. Pavyzdžiui, visi trys visiškai vienodai imitavo automato, kuris tariamai transliavo lemtingąjį pranešimą, akcentą. Subjektyviai nutikimą jie vertino kaip kažin kokį ryškų, neapsakomai įtikinamą teatro spektaklį, kuriame netikėtai ir prieš savo valią buvo priversti dalyvauti. Gilioji mentoskopija patvirtino tą subjektyvų jų pojūtį ir netgi parodė, jog pačioje sąmonės gilumoje nė vienas iš vyrų neabejojo, kad visa tai tik teatro

vaidinimas.

Kiek žinau, mano kolegos iš kitų sektorių tą informaciją įvertino kaip ganėtinais eilinių YN, nepaaiškinamą YN, kokių Periferijoje apstu. Visi gyvi ir sveiki. Toliau darbuotis YN rajone nėra būtina, nebuvo būtina nuo pat pradžių. Norinčių įminti mįslę nėra. YN rajonas evakuotas. YN priimtas domėn. Archyvan.

Tačiau aš buvau velionio Sikorskio auklėtinis! Kol anas buvo gyvas, dažnai su juo ginčydavausi - ir mintyse, ir atvirai, - ypač kai kalba pakrypdavo apie grėsmę žmonijai iš išorės. Tačiau vieną jo tezę nuginčyti buvo sunku, tiesą sakant, aš nė nenorėjau jos nuginčyti: "Mes - KONKOMo-2 darbuotojai. Mums leidžiama pasirodyti tamsuoliais, mistikais, prietaringais kvailiais. Mums neatleis vieno: jei nepakankamai įvertinsime pavojų. Ir jei mūsų namuose ūmai padvelkė siera, mes paprasčiausiai privalome tarti, jog kažkur greta pasirodė velnias su ragais, ir imtis atitinkamų priemonių, gal net organizuoti pramoninę švento vandens gamybą". Ir vos tik išgirdau, jog kažin kas baltas byloja Keliauninkų vardu, užuodžiau sieros tvaiką ir pastačiau ausis - nelyginant senas kovinis arklys, išgirdęs trimito garsus.

Atitinkamais kanalais pateikiau atitinkamas

užklaudas. Nelabai tenustebau sužinojęs, kad mūsų mielojo KONKOMO instrukcijų, nurodymų ir perspektyvinių planų leksikone žodžio “Keliauninkas” apskritai nėra. Apsilankiau pačių aukščiausių instancijų priėmimuose ir jau visiškai nesistebėdamas įsitikinau, jog mūsų atsakingiausių vadovų akyse progresorinės Keliauninkų veiklos problema žmonijos sistemoje tarsi nuimta, pergyventa, persirgta nelyginant vaikiška liga. Atrodė, jog Levo Abalkino ir Rudolfo Sikorskio tragedija kažin koku nepaaiškintamu būdu amžiams išvadavo Keliauninkus nuo bet kokių įtarimų.

Vienintelis žmogus, nenumojęs ranka į mano nerimą, buvo Atas-Sidorovas, sektoriaus prezidentas ir mano tiesioginis viršininkas. Jisai priėmė ir savo parašu patvirtino mano pasiūlytą temą “Senosios damos vizitas”. Sidorovas leido man organizuoti specialią grupę šios temos tyrimui. Atvirai šnekant, jis šiuo klausimu man suteikė *carte blanche*, kitaip tariant, visišką veiksmų laisvę.

Pradėjau nuo ekspertizinės kompetentingesnių ksenosociologijos specialistų apklausos. Ketinau sukurti labiausiai tikėtiną progresorinės Keliauninkų veiklos žemiškosios žmonijos sistemoje modelį. Nesileisdamas į smulkme-

nas pasakysiu: visą surinktą medžiagą išsiunčiau žinomam mokslo istorikui bei eruditui Aizekui Brombergui. Dabar net nebeatmenu, kodėl taip pasielgiau, juk Brombergas jau daugelį metų nebeužsiiminėjo ksenologija. Veikiausiai reikalas tas, kad didžiuma specialistų, į kuriuos kreipiausi šiuo klausimu, paprasčiausiai atsisakė kalbėtis su manimi rimtai (Sikorskio sindromas!), o Brombergas, žinia, “atsargoje visuomet turėdavo kelis žodžius”, kad ir apie ką pasisuktų šnekta.

Šiaip ar taip, daktaras A. Brombergas atsiuntė man savo atsakymą, nūnai specialistams žinomą kaip “Brombergo Memorandumas”.

Nuo jo viskas ir prasidėjo.

Nuo jo pradėsiu ir aš.

Įvado pabaiga....